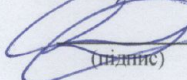

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра інформаційних технологій проектування (№ 105)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 2

 Дмитро КРИЦЬКИЙ
(підпис) (ім'я та прізвище)

« 31 » 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ*
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Технології захисту інформації
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 12 «Інформаційні технології»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 122 «Комп'ютерні науки»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Інформаційні технології проектування»
(найменування освітньої програми)

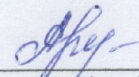
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2023 рік

Розробник: доцент, к.т.н. каф.105 Аліна АРТЬОМОВА
(прізвище та ім'я, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри інформаційних технологій проектування 105

(назва кафедри)

Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.

В.о. зав. кафедри 105

(підпис)

Андрій БИКОВ
(ім'я та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4,5	<p>Галузь знань 12 «Інформаційні технології»</p> <p>Спеціальність 122 «Комп'ютерні науки»</p> <p>Освітня програма «Інформаційні технології проектування»</p> <p>Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)</p>	денна форма навчання
Модулів – 2		<i>Обов'язкова</i>
Змістових модулів – 2		Навчальний рік 2023/2024
Індивідуальне завдання «Використання блочних алгоритмів шифрування для захисту інформації в мережі».		Семестр 7-й
(назва)		Лекції*
Загальна кількість годин – 64 / 135		32 год.
		Практичні, семінарські 0 год.
		Лабораторні*
		32 год.
		Самостійна робота 71 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,43	Вид контролю іспит	

Співвідношення кількості годин ауд. занять до сам. роботи становить для денної форми $(32 + 32) / 71 = 0,9$.

* Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину залежно від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення: вивчення сучасних методів, технологій та засобів захисту інформації в автоматизованих системах.

Завдання: вивчення комплексу організаційних (законодавча база, вимоги до персоналу та інше) та технологічних (алгоритми та протоколи, що застосовуються у криптографії) дій, що виконуються для забезпечення інформаційної безпеки автоматизованих систем.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **компетентностей:**

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

СК14. Здатність застосовувати методи та засоби забезпечення інформаційної безпеки, розробляти й експлуатувати спеціальне програмне забезпечення захисту інформаційних ресурсів об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Програмні результати навчання:

ПР16. Розуміти концепцію інформаційної безпеки, принципи безпечного проектування програмного забезпечення, забезпечувати безпеку комп'ютерних мереж в умовах неповноти та невизначеності вихідних даних.

Результати навчання:

знати:

- класифікацію основних погроз інформаційної безпеки;
- основні принципи забезпечення інформаційної безпеки;
- принципи захисту інформації від погроз порушення конфіденційності;
- принципи захисту інформації від погроз порушення цілісності;
- принципи захисту інформації від погроз порушення доступу;
- принципи захисту інформації від погроз розкриття параметрів системи;
- методологію побудови захищених автоматизованих систем.

вміти:

- розробити інструкції персоналу автоматизованої системи;
- розробляти криптографічні системи з використанням симетричних алгоритмів шифрування;
- розробляти криптографічні системи з використанням асиметричних алгоритмів шифрування;
- реалізовувати алгоритми основних хеш функцій;
- реалізовувати алгоритми електронно-цифрового підпису та його контролю;
- реалізовувати процедуру встановлення безпечного з'єднання.

Міждисциплінарні зв'язки: Операційні системи; Комп'ютерні мережі.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Безпека та захист даних.

Тема 1. Поняття інформаційної безпеки.

Поняття інформації. Склад автоматизованої системи для зберігання и обробки інформації. Склад інформації. Поняття загрози інформаційної безпеки в автоматизованих системах і класифікація погроз.

Тема 2. Методи забезпечення інформаційної безпеки.

Структуризація методів забезпечення інформаційної безпеки за рівнями доступу та основними методами реалізації погроз. Рівні, методи та принципи забезпечення інформаційної безпеки в автоматизованих системах.

Тема 3. Забезпечення конфіденційності на рівні носіїв інформації.

Комплекс мір по запобіганню доступності носіїв інформації. Вимоги до користувачів автоматизованої системи для забезпечення зберігання носіїв.

Тема 4. Забезпечення конфіденційності на рівні доступу до носіїв інформації.

Поняття о аутентифікації та ідентифікації. Методи аутентифікації. Поняття о паролі та логіни. Вимоги про вибір паролів. Зберігання та обмін паролями. Кількісна оцінка стійкості систем з паролями.

Тема 5. Забезпечення конфіденційності на рівні представлення та зміст інформації.

Захист інформації криптографічними методами. Принципи побудови криптосистем. Порушення безпеки при роботі з криптосистемами. Стенографія.

Тема 6. Побудова систем захисту від погроз порушення цілісності інформації.

Поняття цілісності даних в автоматизованій системі. Принципи Кларка-Вильсона. Захист цілісності на рівні носіїв інформації. Захист цілісності на рівні змісту та представлення інформації.

Тема 7. Побудова систем захисту від погроз відмов в доступі та розкритті параметрів системи.

Принципи побудови системи захисту від погроз відмови в доступі. Забезпечення відмовостійкості ПЗ АС. Запобігання відмов у ПЗ АС. Тимчасова, програмна та інформаційна збитковість.

Модульний контроль

Модуль 2.

Змістовний модуль 2. Мережева безпека.

Тема 8. Основи побудови систем секретного зв'язку.

Поняття системи секретного зв'язку. Шифрування та дешифрування. Алгоритми шифрування.

Тема 9. Алгоритми шифрування.

Типи алгоритмів шифрування. Реалізація алгоритмів шифрування. Основні вимоги до реалізації алгоритмів шифрування. Алгоритми блочного шифрування. Основні симетричні алгоритми шифрування. Основні асиметричні алгоритми шифрування.

Тема 10. Основи побудови криптографічних протоколів.

Поняття криптографічного протоколу. Задачі, які вирішуються завдяки криптографічними протоколами. Безпека криптографічних протоколів. Протоколи аутентифікації. Специфічні протоколи.

Модульний контроль

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1.					
Тема 1.	6	2	-	-	4
Тема 2.	12	2	-	6	4
Тема 3.	12	2	-	6	4
Тема 4.	8	4	-	-	4
Тема 5.	6	2	-	-	4
Тема 6.	11	2	-	4	5
Тема 7.	11	2	-	4	5
Модульний контроль	2	-	-	-	2
Разом за змістовним модулем 1	68	16	-	20	32
Модуль 2					
Змістовний модуль 2.					
Тема 8.	12	4	-	4	4
Тема 9.	14	6	-	4	4
Тема 10.	14	6	-	4	4
Модульний контроль	2	-	-	-	2
Разом за змістовним модулем 2	42	16	-	12	14
Усього годин	110	32	-	32	46
Індивідуальне завдання	20	-	-	-	20
Контрольний захід	5	-	-	-	5
Усього годин	135	32	-	32	71

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

Практичні заняття навчальним планом не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Реалізація режимів роботи ECB, SM, CBC, OFB, CFB блочних шифрів	6
2	Реалізація теоретико-кількісних алгоритмів	6
3	Реалізація симетричного алгоритму шифрування DES	4
4	Модульна контрольна робота № 1	4
5	Реалізація асиметричного алгоритму шифрування RSA	4
6	Реалізація однонаправленої хеш-функції SHA	4
7	Реалізація алгоритму електронно-цифрового підпису (ЕЦП)	4
	Разом	32

8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Побудова систем захисту від загроз розкриття параметрів інформаційної системи. Ієрархічний метод розробки ПЗ АС. Дослідження коректності реалізації та верифікації АС. Теорія безпечних систем.	15
2	Захист мереж. Міжмережеві фільтри. Основні компоненти та схеми міжмережевого захисту на базі мережевих фільтрів. Програмні засоби захисту. Електронні картки.	15
3	Підготовка до модульної контрольної роботи №1	2
4	Стійкість алгоритмів шифрування. Концепція стійкості алгоритму шифрування. Критерії стійкості. Основні види та причини атак на криптографічні алгоритми. Ключова інформація. Типи ключів. Генерація ключової інформації. Зберігання ключів.	4
5	Алгоритми шифрування. Типи алгоритмів шифрування. Реалізація алгоритмів шифрування. Основні вимоги щодо реалізації алгоритмів шифрування. Алгоритми блокового шифрування.	4
6	Хеш-функції. Електронно-цифровий підпис. Основні типи хеш-функцій. Алгоритм побудови хеш-функцій. Цілі та властивості електронно-цифрового підпису (ЕЦП). Схеми побудови ЕЦП. Види атак на ЕЦП.	4
7	Підготовка до модульної контрольної роботи №2	2
8	Контрольний захід	5
	Разом	51

9. Індивідуальні завдання

Зміст: Побудова ПЗ з використанням алгоритмів симетричного шифрування.

Варіанти завдань (перелік алгоритмів) – алгоритми завдяки яким можливо шифрувати інформацію.

Тижні 3 – 16. Трудомісткість: 20 годин самостійної роботи.

План-графіка виконання ІДЗ:

№	Найменування розділу	Обсяг, %	Тиждень здачі	Кількість сторінок ПЗ	Трудомісткість	
					аудиторн.	самостійн.
1	Поставлення задачі	10	3	2 – 3	—	2
2	Розроблення фізичної діаграми	20	5	2 – 3	-	4
3	Описання алгоритмів	20	6	5 – 7	-	4
4	Написання програмного забезпечення	20	7	6 – 8	-	4
5	Тестування ПЗ	20	8	3 – 5	-	4
6	Оформлення ПЗ	10	13 – 16	2	—	2
Разом		100		20 – 28	-	20

10. Методи навчання

При проведенні лекцій, лабораторних робіт та самостійної роботи використовуються такі методи навчання як словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження) та практичні (лабораторні роботи), а саме лекції проводяться з використанням основних розділів конспекту лекцій в електронній формі, елементів мультимедійної підтримки курсу (відеофрагментів), демонстрацій окремих прийомів роботи з інструментальним середовищем та/або роздатковий матеріалу у вигляді схем та діаграм.

Лабораторні роботи виконуються з використанням навчальних (демонстраційних) та ліцензованих програмних засобів.

Самостійна робота включає підготовку до лабораторних робіт, модульного контролю та іспиту, виконання поза аудиторної частини індивідуального завдання і вивчення вказаних вище тем за конспектом, літературними джерелами та програмною документацією.

11. Методи контролю

Контроль здійснюється згідно з “Положенням про модульно-рейтингову систему оцінювання знань студентів”.

Поточний контроль – відповідно до повноти, якості та своєчасності виконання лабораторних робіт та розділів домашнього завдання;

проміжний (модульний) контроль – письмові контрольні роботи на 8-му та 16-му тижнях;

підсумковий контроль – письмовий іспит.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист лабораторних робіт	6	4	24
Модульний контроль	20	1	20
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист лабораторних (практичних) робіт	6	3	18
Модульний контроль	20	1	20
Виконання РГР	18	1	18
Усього за семестр			100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з 4 питань кожне питання оцінюється в 25 балів, 2 питання теоретичні, 2 питання практичні – сума 100 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- класифікацію основних погроз інформаційної безпеки;

- основні принципи забезпечення інформаційної безпеки;
- принципи захисту інформації від погроз порушення конфіденційності;
- принципи захисту інформації від погроз порушення цілісності;
- принципи захисту інформації від погроз порушення доступу;
- принципи захисту інформації від погроз розкриття параметрів системи;
- методологію побудови захищених автоматизованих систем.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розробити інструкції персоналу автоматизованої системи;
- розробляти криптографічні системи з використанням симетричних алгоритмів шифрування;
- розробляти криптографічні системи з використанням асиметричних алгоритмів шифрування;
- реалізовувати алгоритми основних хеш функцій;
- реалізовувати алгоритми електронно-цифрового підпису та його контролю;
- реалізовувати процедуру встановлення безпечного з'єднання.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання та здати тестування. Вміти використовувати афінні шифри, та шифри часу другої світової війни.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі індивідуальні завдання, виконати всі КР, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Вміти все що вказано у попередньому пункті та вміти використовувати блочні шифри.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та вміти застосовувати їх. Вміти все що вказано у попередніх пунктах та вміти використовувати шифри при потоці даних.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

Увесь науково методичний комплект з дисципліни розміщено на офіційному освітньому порталі Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

14. Рекомендована література

14.1. Базова

1. Юдін О.К. Захист інформації в мережах передачі даних / О.К. Юдін, О.Г. Корченко, Г.Ф. Конахович // Підручник — К. : Вид-во DIRECTLINE, 2019. — 714 с.

14.2. Допоміжна

1. Сенів М. М. Безпека програм та даних: навч. посібник / М.М. Сенів, В.С. Яковина. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. — 256 с.

2. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки: Збірник нормативно-правових документів / Уклад. О.Г. Корченко, Ю.О. Дрейс. — Житомир : ЖВІ НАУ, 2018. — 280 с.

3. Технології захисту інформації [Електронний ресурс] : підручник для студ. спеціальності 122 «Комп'ютерні науки», спеціалізацій «Інформаційні технології моніторингу довкілля», «Геометричне моделювання в інформаційних системах» / Ю. А. Тарнавський; КПІ ім. Ігоря

Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 2,04 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 162 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Концепція технічного захисту інформації в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1126-97-%EF>.
2. Положення про проведення відкритого конкурсу криптографічних алгоритмів [Електронний ресурс] // Інститут кібернетики ім. В. М. Глушкова НАНУ; ДСТСЗІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dstszi.gov.ua/dstszi/control/gu/publish/article>
3. Комплексні системи захисту інформації [Електронний ресурс]. [Ю. Є. Яремчук, П. В. Павловський, В. С. Катаєв, В. В. Синюгін] – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/41yaremchuk_kompleksni_systemy_za_hystu_informaciyi
5. Основи програмування Режим доступу: <https://av.tib.eu/series/1500>
6. БД Режим доступу: <https://av.tib.eu/series/1487>
7. Онлайн курси міжнародного проекту кафедри. Режим доступу: https://av.tib.eu/publisher/Projekt_Open_Education_Resources_with_Ukraine_